

ISCED 97 – PRÁCE S KLASIFIKACÍ

Mezinárodní klasifikace vzdělání ISCED 97 je především **statistickou** klasifikací. Její hlavní význam spočívá v **jednotných metodických pravidlech** pro hodnocení úrovně a oborů vzdělání respondentů. Při použití ISCED 97 proto nehraje roli to, v jaké zemi / zemích, v jakých školských systémech, pod jakou legislativou či v které době svého vzdělání respondent dosáhl. Důležitý je naopak jednotný postup použitý pro správné stanovení úrovně a oboru vzdělání tak, aby zařazení respondenta podle této klasifikace bylo co nejpřesnější a aby tím i získané statistické údaje byly věrohodné a současně mezinárodně srovnatelné.

Kódy přiřazené podle této klasifikace respondentovi **nejsou** pro něj **certifikátem o dosaženém vzdělání**. Slouží výhradně statistickým účelům.

Hlavní metodou pro přiřazení správné úrovně či oboru vzdělání je hodnocení respondenta podle odborných kritérií popsaných v metodické části. Tuto metodu lze použít pro kteréhokoliv respondenta. Avšak vzhledem k tomu, že popisy zde jsou orientovány především na český vzdělávací systém, mohou nastat případy, zejména při zjišťování prováděném u cizinců, že tyto popisy nepostihnou specifičnosti jiných školských systémů. V tom případě je možno nalézt další zpřesňující informace v literatuře ILO, OECD, resp. Eurostatu – viz přehled literatury.

Pomocnou metodou pro přiřazení správné úrovně či oboru vzdělání je použití pomocných souborů zpracovaných ČSÚ v úzké spolupráci s odbornými pracovišti resortu školství. I zde se však vychází hlavně z českého vzdělávacího systému. Oba pomocné soubory, pro úroveň i obory vzdělání, jsou technologicky připraveny pro klasické databázové, ale i pro samostatné použití. Umístěny jsou i na internetových stránkách ČSÚ.

Doporučení:

Tam, kde jsou splněny technické i metodické předpoklady pro použití pomocné metody při klasifikování respondenta, je její použití výhodnější, neboť se zde uplatní její přednosti, tj. rychlost a podstatně větší přesnost. Pakliže nelze z důvodů absence některých předpokladů pomocnou metodu použít, postupuje se standardně podle metodických popisů, tj. hlavní metodou.

Úrovně vzdělání

Hlavní metoda pro stanovení úrovně vzdělání v ISCED 97 vychází z metodických popisů a použít ji lze pro všechny skupiny respondentů bez výjimky. Respondentovi se přiřadí úroveň poskytovaná vzdělávacím programem podle klasifikačních a doplňkových hledisek uvedených u popisu charakteristik jednotlivých úrovní ISCED 97. Tento způsob je náročný na precizní popis vzdělávacího programu.

Pomocná metoda pro stanovení úrovně vzdělání je postavena na využití **pomocného souboru** uloženého v databázi ČSÚ. Pomocný soubor obsahuje jednotlivé druhy škol v České republice, resp. jejich vzdělávací programy, kde každá položka souboru nese atribut příslušné úrovně vzdělání a je i vazbou napojena na úroveň vzdělání, kterou tento vzdělávací program poskytuje / poskytoval.

Pokud absolvovaná škola, resp. vzdělávací program byly při zjišťování v pomocném souboru nalezeny, je současně hned známa správná úroveň dosaženého vzdělání respondenta. Tento postup je úspěšný především při určování úrovně vzdělání respondentů nabyté v **českém** vzdělávacím systému a zejména u mladších generací populace. Aby bylo možno soubor při statistickém zjišťování použít pro co nejširší počet respondentů, doplňují se do něj v současné době informace o historických, již neexistujících vzdělávacích programech (školách), jejichž absolventi jsou v populaci stále zastoupeni.

Jestliže při určování úrovně vzdělání respondentů pomocnou metodou dojde k situaci, že jejich absolvovaná škola, resp. vzdělávací program nebyly v pomocném souboru vzdělávacích programů nalezeny, použije se ke zjištění úrovně vzdělání standardní, hlavní metoda. To může nastat hlavně v případech, kdy jde o respondenty

- zejména starší, kteří absolvovali posuzovaný vzdělávací program v dobách platnosti starších českých vzdělávacích systémů, a „jejichž“ škola nebyla zatím ještě do pomocného souboru zařazena,
- kteří absolvovali školu v cizině (tyto školy, resp. vzdělávací programy nejsou v pomocném souboru zakládány).

Obory vzdělání

Hlavní metoda pro stanovení oborů vzdělání v ISCED 97 vychází z metodických popisů. Respondentovi se přiřadí obor vzdělání poskytovaný vzdělávacím programem podle popisu charakteristik uvedených v metodické kapitole o jednotlivých oborech ISCED 97. Při kódování konkrétního oboru vzdělání se postupně zpřesňuje oblast vzdělání, do které obor patří. V první řadě se proto stanoví skupina široce vymezených oborů, poté se za pomoci popisů stanoví úzce vymezené obory a následně podrobně vymezené obory.

Pro kódování oborů vzdělání není rozhodující to, v které zemi bylo vzdělání absolvováno. Postupuje-li se však při klasifikaci oborů pouze podle názvů programů, mohou se udělat velké chyby, zejména v případě některých všeobecně rozšířených pojmů, které jsou používány v mnoha kontextech (např. „komunikace“, „management“ atd.). Název programu může mít také v různých zemích různý význam. Vhodnější metodou pro správné určení oboru vzdělání je proto orientace na hlavní obsahovou náplň vzdělávacího programu a její porovnání s popisem oboru vzdělání. Pomůckou může být výčet programů, které konkrétní obor zahrnuje.

Při kódování oboru vzdělání u respondenta se neberou v úvahu ani osobní důvody účasti v programech (zábava, zájem, získání zaměstnání atd.), ani předpokládané povolání.

Pomocná metoda spočívá ve využití **pomocného souboru** obsahujícího spektrum nejběžnějších detailně vymezených oborů – předmětů, které jsou propojeny na správné kódy podrobně vymezených oborů. Tyto *detailně vymezené obory* (též „programy“ nebo „předměty“) mají pětimístné kódy, jejichž první tři znaky jsou současně kódem příslušného podrobně vymezeného oboru. Položky v tomto pomocném souboru jsou vytvořeny na základě oborů vzdělání reálně zavedených v českém vzdělávacím systému pro usnadnění správného kódování oborů vzdělání.

Pomocný soubor je k dispozici v abecedním i systematickém uspořádání. **Kódy pomocného souboru nemají mezinárodní platnost** a nelze je proto používat pro předávání údajů do mezinárodních systémů. Před předáním je třeba provést agregaci na podrobně, resp. úzce vymezené obory.